

Rola wskaźników w perspektywie 2014-2020: ramy wykonania

Efektywność Programu, zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym Komisji, mierzona będzie na podstawie wszystkich wskaźników i kluczowych etapów wdrażania zawartych w ramach wykonania. Wskaźniki i kluczowe etapy wdrażania wybrane do ram wykonania przedstawione są w każdej osi priorytetowej.

Komisja Europejska określiła poziom, jaki wskaźniki powinny osiągnąć, aby Instytucja Zarządzająca utrzymała pełną alokację zawierającą specjalnie wydzielone środki, tzw. rezerwę wykonania. Rezerwa wykonania są to środki przyznane każdemu programowi operacyjnemu, ale utrzymanie których zależy od efektywności wdrażanego programu, mierzonej za pomocą wskaźników. Dla wskaźników w ramach wykonania zostały określone cele pośrednie dla 2018 r. i cele końcowe dla 2023 r. W zależności od stopnia realizacji założonych wartości docelowych, cele poszczególnych osi priorytetowych zostaną określone jako osiągnięte lub takie, które poniosły poważne niepowodzenie w wykonaniu celów.

Czym jest WLWK 2014?

Wspólna Lista Wskaźników Kluczowych 2014 – 2020 (WLWK 2014) to z założenia wspólny dla wszystkich programów operacyjnych na lata 2014-2020 obowiązkowy zestaw kluczowych wskaźników, bezpośrednio wynikających z interwencji i/lub powiązanych z zakresem interwencji podejmowanych w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Społecznego. Lista wskaźników została przygotowana na podstawie art. 26 ust. 2 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020.

Wskaźniki common indicators (CI)

Wspólne dla państw UE wskaźniki produktu i rezultatu bezpośredniego monitorowane zarówno na poziomie projektu, jak i programu. Lista CI dla EFRR jest załącznikiem I do Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. Wskaźniki te w Szczegółowym Opisie Osi Priorytetowych RPO-L2020, w dokumentacjach związanych z naborem oraz na WLWK 2014 oznaczone są dodatkowym dopiskiem „CI” przy nazwie wskaźnika.

Wskaźniki kluczowe z WLWK 2014

Zgodnie z Umową Partnerstwa, do mierzenia efektów interwencji na poziomie projektów stosuje się, adekwatne do zakresu i celu projektów, **wskaźniki kluczowe**, określone na poziomie krajowym, pochodzące ze Wspólnej Listy Wskaźników Kluczowych. Wśród których wyróżnia się:

- a) wskaźniki kluczowe produktu - wskaźniki określone na poziomie projektu, powiązane bezpośrednio z wydatkami ponoszonymi w projekcie,
- b) wskaźniki kluczowe rezultatu bezpośredniego - wskaźniki określone na poziomie projektu, odnoszące się do bezpośrednich efektów projektu, których realizacja jest wynikiem projektu, ale mogą mieć na nią wpływ także inne zewnętrzne czynniki; niepowiązane bezpośrednio z wydatkami ponoszonymi w projekcie.

Wskaźniki specyficzne dla programu

Oprócz wspólnych wskaźników produktu KE oraz wskaźników kluczowych określonych na poziomie krajowym możliwe jest stosowanie **wskaźników produktu specyficznych dla programu**. Wskaźniki produktu specyficzne dla programu są stosowane w przypadku, gdy zakres interwencji na poszczególnych poziomach wdrażania nie może być wystarczająco opisany przy użyciu WLWK 2014. Jeśli tego typu wskaźnik związany jest z danym konkursem/naborem umieszczony jest w dokumentacji z nim związanej np. regulaminie konkursu.

Wskaźniki horyzontalne niezwiązane z miejscami pracy

Wskaźniki horyzontalne niezwiązane z miejscami pracy zawarte w WLWK 2014, stanowiącej załącznik nr 1 do *Wytycznych w zakresie monitorowania*:

✓ Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (szt.) – odnosi się do liczby obiektów, które zaopatrzone w specjalne podjazdy, windy, urządzenia głośnomówiące, bądź inne udogodnienia (tj. usunięcie barier w dostępie, w szczególności barier architektonicznych) ułatwiający dostęp do tych obiektów osobom niepełnosprawnym ruchowo czy sensorycznie. Należy podać liczbę obiektów, a nie sprzętów, urządzeń itp., w które obiekty zaopatrzone. Jeśli instytucja, zakład itp. składa się z kilku obiektów, należy zliczyć wszystkie, które dostosowano do potrzeb osób niepełnosprawnych.

✓ Liczba osób objętych szkoleniami /doradztwem w zakresie kompetencji cyfrowych O/K/M (osoby) – mierzy liczbę osób objętych szkoleniami /doradztwem w zakresie nabywania/doskonalenia umiejętności warunkujących efektywne korzystanie z mediów elektronicznych tj. m.in. korzystania z komputera, różnych rodzajów oprogramowania, Internetu oraz kompetencji ściśle informatycznych (np. programowanie, zarządzanie bazami danych, administracja sieciami, administracja witrynami internetowymi). W przypadku, gdy wartość docelowa ww. wskaźnika jest większa od „0”, beneficjent jest zobowiązany określić wartości docelowe dla: kobiet, mężczyzn i ogółem.

✓ Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami (szt.) - racjonalne usprawnienie oznacza konieczne i odpowiednie zmiany i dostosowania, nie nakładające nieproporcjonalnego lub nadmiernego obciążenia, jeśli jest to potrzebne w konkretnym przypadku, w celu zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami możliwości korzystania z wszelkich praw człowieka i podstawowych wolności oraz ich wykonywania na zasadzie równości z innymi osobami (zgodnie z art. 2

Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych). Wskaźnik mierzony w momencie rozliczenia wydatku związanego z racjonalnymi usprawnieniami.

UWAGA: Beneficjent powinien wybrać z powyższych wskaźników te, które są adekwatne dla realizowanych w ramach projektu działań i określić ich wartości docelowe. W przypadku, gdy projekt nie realizuje powyższych wskaźników, we wniosku o dofinansowanie nie należy ich wybierać.

Wartość bazowa wskaźników common indicators

Zgodnie z art. 6 Rozporządzenia PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) NR 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia” oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 wartość bazowa wskaźnika produktu wynosi zero („0”). Na poziomie KE wszystkie wskaźniki common indicators (CI) są traktowane jako wskaźniki produktu natomiast na poziomie kraju zostały one podzielone na wskaźniki produktu i rezultatu.

Wartość bazowa wskaźników kluczowych z WLWK 2014

Zgodnie z sekcją 2.1.3 punkt 6) *Wytycznych w zakresie monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020* w przypadku wskaźników kluczowych produktu i rezultatu bezpośredniego wartość bazowa wynosi zero.

Wartość docelowa wskaźnika produktu

W przypadku wskaźników produktu określonych na poziomie wniosku jest to wartość osiągnięta w okresie od podpisania umowy o dofinansowanie. Przy czym należy mieć na uwadze, że osiągnięte wartości powinny zostać wykazane najpóźniej we wniosku o płatność końcową.

Wartość docelowa wskaźnika rezultatu bezpośredniego

Wartość wskaźnika osiągnięta w terminie 12 miesięcy od zakończenia okresu realizacji projektu określonego w umowie/decyzji o dofinansowanie projektu lub, o ile wynika to ze specyfiki projektu, od uruchomienia przedsięwzięcia.

Pomiar wartości wskaźników związanych ze wzrostem zatrudnienia

Z opisu projektu powinien wynikać sposób pomiaru wskaźników. Pomiaru wartości wyjściowej wskaźnika związanego z zatrudnieniem dokonuje się na podstawie średniej z 12 miesięcy poprzedzających miesiąc złożenia wniosku.

Powyższa sytuacja dotyczy następujących wskaźników:

1. Liczba nowych naukowców we wspieranych jednostkach (CI 24)
2. Wzrost zatrudnienia we wspieranych przedsiębiorstwach (CI 8)
3. Liczba utrzymanych miejsc pracy
4. Wzrost zatrudnienia we wspieranych podmiotach (innych niż przedsiębiorstwa)

UWAGA: Pomimo konieczności wyliczenia wartości wyjściowej, wartość bazowa wpisywana w części wniosku o dofinansowanie związanej ze wskaźnikami powinna zostać określona na poziomie „0”. Beneficjent powinien posiadać w dokumentacji projektowej informację na temat wyliczenia wartości wyjściowej i okazać ją na etapie kontroli dla potwierdzenia osiągnięcia wartości docelowej wskaźnika.

Pełne informacje dotyczące definicji wskaźników znajdują się w dokumencie *Umowa Partnerstwa 2014-2020 Wspólna Lista Wskaźników Kluczowych 2014-2020 - katalog definicji dla Celów Tematycznych finansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności oraz dla pomocy technicznej*. Poniżej prezentujemy informacje do najczęściej pojawiających się pytań związanych z definicjami wskaźników.

Wskaźniki horyzontalne dot. miejsc pracy

Wnioskodawca zobowiązany jest do określenia i monitorowania w ramach projektu poniższych **wskaźników dot. miejsc pracy**:

✓ *Wzrost zatrudnienia we wspieranych przedsiębiorstwach (CI 8) – common indicator*; Całkowita liczba nowych miejsc pracy we wspieranych przedsiębiorstwach (pełne etaty – EPC). Wskaźnik pokazuje wzrost zatrudnienia "przed-po", który jest bezpośrednią konsekwencją realizacji projektu (pracownicy zatrudnieni do realizacji projektu nie są liczeni). Stanowiska muszą być wypełnione (wakaty nie są liczone) oraz muszą zwiększać całkowitą liczbę miejsc pracy w przedsiębiorstwie. Jeśli całkowite zatrudnienie w firmie nie wzrasta, wartość wynosi zero. Jest to uważane za wyrównanie, nie zaś za wzrost. Stanowiska pracy chronionej i tym podobne nie są liczone.

Nie należy wliczać etatów powstałych w wyniku ogólnego wzrostu liczby miejsc pracy w instytucji, spowodowanej np. zatrudnieniem. Wskaźnik powinien być stosowany, jeżeli wzrost zatrudnienia można przypisać realizacji dofinansowanego projektu.

Ekwiwalent pełnego czasu pracy: stanowiska mogą być na pełny etat/niepełny etat lub sezonowe. Praca świadczona sezonowo i w niepełnym wymiarze godzin może zostać przekonwertowana do pełnego etatu za pomocą ekwiwalentu pełnego czasu pracy – EPC (etaty częściowe powinny zostać zsumowane bez zaokrąglania do pełnych jednostek).

Dane zbierane są przed rozpoczęciem projektu oraz po jego zakończeniu.

✓ *Wzrost zatrudnienia we wspieranych podmiotach (innych niż przedsiębiorstwa) – analogicznie do ww. common indicator*, stosowany dla podmiotów innych niż przedsiębiorstwa.

✓ *Liczba utrzymanych miejsc pracy* – dla miejsc pracy utworzonych w wyniku realizacji projektu, ale które nie powodują wzrostu zatrudnienia w organizacji.

✓ *Liczba nowoutworzonych miejsc pracy (pozostałe formy)* – dla miejsc pracy utworzonych w wyniku realizacji projektu, ale nie spełniających żadnej z ww. definicji, w tym np. umowy cywilnoprawne, miejsca pracy do obsługi projektu, nietrwałe miejsca pracy.

Wnioskodawca powinien wybrać z powyższych wskaźników te, które są adekwatne dla realizowanych w ramach projektu działań i określić ich wartości docelowe. Nawet w przypadku, gdy w wyniku realizacji projektu nie przewiduje się wzrostu zatrudnienia /utrzymania miejsc pracy/utworzenia miejsc pracy (pozostałe formy), wówczas Wnioskodawca zobowiązany jest wybrać jeden z ww. wskaźników i wpisać wartość docelową „0”.

W przypadku wskaźników horyzontalnych dotyczących miejsc pracy wartość docelową należy określić dla: kobiet, mężczyzn oraz ogółem.

Jednostka miary dla wskaźników dot. miejsc pracy

Jednostką miary ww. wskaźników jest EPC (ang. FTE), tj. ekwiwalent pełnego czasu pracy, przy czym etaty częściowe podlegają sumowaniu, lecz nie są zaokrąglane do pełnych jednostek.

Przykład: Jeśli beneficjent planuje utworzyć 1 cały etat i ¼ etatu, to zgodnie z zasadą wpisuje 1,25 EPC.

Inne wybrane wskaźniki – definicje

✓ *Liczba nowych naukowców we wspieranych jednostkach (CI 24) (O/K/M)* - całkowita liczba nowych miejsc pracy (które wcześniej nie istniały), umożliwiających działalność w zakresie B+R na pełnym etacie. Wsparty podmiot może być nowy lub już istniejący. Miejsca pracy muszą być konsekwencją wdrożenia (ew. realizacji) projektu lub jego ukończenia, być w pełni zajęte (wakaty nie są liczone) i zwiększać łączną liczbę stanowisk badawczych w organizacji. Personel pomocniczy dla B+R (to jest obsadzony w miejscach pracy nie zaangażowanych bezpośrednio w działalność B+R) nie jest liczony. Wskaźnik koncentruje się na zatrudnionym personelu, zatem, jeśli można zajmować się B+R we wspieranej instytucji bez tytułu naukowego, wtedy taka osoba może być brana pod uwagę. Należy podkreślić, że jednostką wskaźnika jest ekwiwalent pełnego czasu pracy (EPC), a nie miejsce pracy czy osoba. Ekwiwalent pełnego czasu pracy oznacza, iż miejsca pracy mogą dotyczyć pełnego wymiaru czasu pracy (etat), wymiaru niepełnego lub mieć charakter sezonowy. Prace sezonowe oraz w niepełnym wymiarze czasu powinny zostać przeliczone na ekwiwalent pełnego czasu pracy.

✓ *Liczba dokonanych zgłoszeń patentowych* – liczba zgłoszeń wynalazku w celu uzyskania patentu zapewniającego prawo do wyłącznego korzystania z danego wynalazku poza granicami RP, tj. liczba zgłoszeń dokonanych w trybie krajowym bezpośrednio do właściwego

dla danego kraju organu ochrony własności przemysłowej (z wyłączeniem Polski) w oparciu o Konwencję Paryską o Ochronie Własności Przemysłowej, w trybie regionalnym (europejskim) w ramach Konwencji o patencie europejskim do ochrony w Europejskim Urzędzie Patentowym oraz w trybie międzynarodowym w ramach Układu o Współpracy Patentowej umożliwiającym zgłaszającemu ubieganie się o ochronę wynalazku jednocześnie w wielu krajach. Wskaźnik powinien być liczony od momentu publikacji zgłoszenia. Dokonane zgłoszenie patentowe stanowić może efekt realizacji projektu, w którym przedmiotem dofinansowania było, w zależności od zakresu wsparcia w PO/RPO, np. uzyskanie lub realizacja ochrony własności przemysłowej (i wówczas może stanowić produkt realizowanego projektu), prowadzenie prac B+R, wdrożenie wyników prac B+R (jako rezultat bezpośredni). Zgłoszenie patentowe obejmujące konkretne rozwiązanie powinno być liczone wyłącznie jeden raz, bez względu na fakt zgłoszenia w różnych formach i urzędach patentowych.

✓ *Liczba zgłoszeń wzorów użytkowych* – liczba zgłoszeń wzorów użytkowych, dokonanych w wyniku realizowanego projektu, w celu uzyskania praw ochronnych, zapewniających prawo do wyłącznego korzystania ze wzoru użytkowego poza granicami RP, tzn. liczba zgłoszeń dokonanych w trybie krajowym bezpośrednio do właściwego dla danego kraju organu ochrony własności przemysłowej (z wyłączeniem Polski) w oparciu o Konwencję Paryską o Ochronie Własności Przemysłowej, w trybie regionalnym (europejskim) w ramach Konwencji o patencie europejskim do ochrony w Europejskim Urzędzie Patentowym oraz w trybie międzynarodowym w ramach Układu o Współpracy Patentowej umożliwiającym zgłaszającemu ubieganie się o ochronę wzoru użytkowego jednocześnie w wielu krajach. Zgłoszenie wzoru użytkowego obejmujące konkretne rozwiązanie powinno być liczone wyłącznie jeden raz, bez względu na fakt zgłoszenia w różnych formach i urzędach patentowych.

✓ *Liczba zgłoszeń wzorów przemysłowych* – liczba zgłoszeń wzorów przemysłowych, dokonanych w wyniku realizowanego projektu, w celu uzyskania praw z rejestracji, zapewniających prawo do wyłącznego korzystania ze wzoru przemysłowego poza granicami RP, tzn. dokonanych w trybie krajowym w urzędzie właściwym ds. ochrony własności przemysłowej w danym państwie, w trybie regionalnym: w Urzędzie Harmonizacji Rynku Wewnętrznego w Hiszpanii (bezpośrednio lub poprzez Urząd Patentowy RP) w celu uzyskania ochrony na obszarze UE na podstawie Rozporządzenia w sprawie wzorów wspólnotowych lub innych regionalnych urzędach ds. własności przemysłowej, tj. Urzędzie Znaków Towarowych Beneluxu, Afrykańskiej Organizacji Własności Przemysłowej lub Afrykańskiej Organizacji Własności Intelektualnej oraz w systemie międzynarodowym, czyli w Biurze Międzynarodowym Światowej Organizacji Własności Intelektualnej w Szwajcarii na podstawie Aktu genewskiego Porozumienia haskiego. Zgłoszenie wzoru przemysłowego obejmujące konkretne rozwiązanie powinno być liczone wyłącznie jeden raz, bez względu na fakt zgłoszenia w różnych formach i urzędach patentowych.

✓ *Liczba uzyskanych patentów* – liczba patentów, uzyskanych w wyniku zgłoszenia dokonanego w rezultacie realizacji wspartego projektu i zapewniających prawo do wyłącznego korzystania z danego wynalazku poza granicami Polski, tj. liczba patentów uzyskanych w trybie

krajowym bezpośrednio na terenie właściwego kraju (z wyłączeniem Polski) w oparciu o Konwencję Paryską o Ochronie Własności Przemysłowej, patentów europejskich uzyskanych w trybie regionalnym (europejskim) w ramach Konwencji o patencie europejskim oraz patentów uzyskanych w trybie międzynarodowym w ramach Układu o Współpracy Patentowej zapewniających ochronę wynalazku jednocześnie w wielu krajach. Uzyskany patent stanowi efekt realizacji projektu, w którym przedmiotem dofinansowania było, w zależności od zakresu wsparcia w PO/RPO/działaniu, np. prowadzenie prac B+R, wdrożenie wyników prac B+R, uzyskanie lub realizacja ochrony własności przemysłowej. Uzyskany patent powinien być liczony wyłącznie jeden raz, bez względu na fakt uzyskania ochrony w różnych urzędach patentowych.

✓ *Liczba uzyskanych praw ochronnych na wzór użytkowy* - Liczba praw ochronnych na wzór użytkowy, uzyskanych w wyniku realizowanego projektu, zapewniających prawo do wyłącznego korzystania ze wzoru użytkowego poza granicami RP, tj. liczba praw ochronnych uzyskanych w trybie krajowym bezpośrednio na terenie właściwego kraju (z wyłączeniem Polski) w oparciu o Konwencję Paryską o Ochronie Własności Przemysłowej, w trybie regionalnym (europejskim) w ramach Konwencji o patencie europejskim oraz praw ochronnych uzyskanych w trybie międzynarodowym w ramach Układu o Współpracy Patentowej zapewniających ochronę jednocześnie w wielu krajach. Uzyskane prawa ochronne na wzór użytkowy powinny być liczone wyłącznie jeden raz, bez względu na fakt uzyskania ochrony w różnych urzędach patentowych.

✓ *Liczba uzyskanych praw z rejestracji na wzór przemysłowy* - Liczba praw z rejestracji na wzór przemysłowy, uzyskanych w wyniku realizowanego projektu, zapewniających prawo do wyłącznego korzystania ze wzoru przemysłowego poza granicami RP, tzn. udzielonych w wyniku zgłoszenia w trybie krajowym w urzędzie właściwym ds. ochrony własności przemysłowej w danym państwie, w trybie regionalnym: w Urzędzie Harmonizacji Rynku Wewnętrznego w Hiszpanii (bezpośrednio lub poprzez Urząd Patentowy RP) w celu uzyskania ochrony na obszarze UE na podstawie Rozporządzenia w sprawie wzorów wspólnotowych lub innych regionalnych urzędach ds. własności przemysłowej, tj. Urzędzie Znaków Towarowych Beneluksu, Afrykańskiej Organizacji Własności Przemysłowej lub Afrykańskiej Organizacji Własności Intelektualnej oraz w systemie międzynarodowym, czyli w Biurze Międzynarodowym Światowej Organizacji Własności Intelektualnej w Szwajcarii na podstawie Aktu genewskiego Porozumienia haskiego. Uzyskane prawa z rejestracji wzoru przemysłowego powinny być liczone wyłącznie jeden raz, bez względu na fakt uzyskania ochrony w różnych urzędach patentowych.

✓ *Liczba wprowadzonych innowacji* – liczba innowacji, wprowadzonych w przedsiębiorstwie w wyniku realizacji projektu.

✓ *Liczba wprowadzonych innowacji produktowych* – liczba innowacji produktowych, wprowadzonych w przedsiębiorstwie w wyniku realizacji projektu. Innowacja produktowa (product innovation) to wprowadzenie wyrobu lub usługi, które są nowe lub znacząco udoskonalone w zakresie swoich cech lub zastosowań. Zalicza się tu znaczące udoskonalenia

pod względem specyfikacji technicznych, komponentów i materiałów, wbudowanego oprogramowania, łatwości obsługi lub innych cech funkcjonalnych.

✓ *Liczba wprowadzonych innowacji procesowych* – liczba innowacji procesowych, wprowadzonych w przedsiębiorstwie w wyniku realizacji projektu. Innowacja procesowa (process innovation) czyli innowacja w obrębie procesu to wdrożenie nowej lub znacząco udoskonalonej metody produkcji lub dostawy. Do tej kategorii zalicza się znaczące zmiany w zakresie technologii, urządzeń oraz/lub oprogramowania.

✓ *Przychody ze sprzedaży produktów na eksport* - przychody ze sprzedaży na eksport (w ramach i poza UE) wyrobów i/lub usług, osiągnięte przez przedsiębiorstwo wsparte w zakresie internacjonalizacji działalności.

✓ *Liczba kontraktów handlowych zagranicznych podpisanych przez przedsiębiorstwa wsparte w zakresie internacjonalizacji* – liczba kontraktów handlowych podpisanych przez przedsiębiorstwa z partnerami z zagranicy w wyniku udzielonego wsparcia w zakresie umiędzynarodowienia działalności lub poprawy dostępu do rynków zagranicznych.

✓ *Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI 1)* – liczba przedsiębiorstw korzystających ze wsparcia z funduszy strukturalnych (niezależnie czy wsparcie stanowi pomoc państwa, czy też nie). Przedsiębiorstwo: organizacja produkująca produkty lub usługi w celu zaspokojenia potrzeb rynku w celu osiągnięcia zysku. Forma prawna przedsiębiorstwa mogą być różne (na własny rachunek, partnerstwa, itp). Przedsiębiorstwo, które otrzymało dotację więcej niż jeden raz należy liczyć tylko raz. Należy pamiętać, że suma wskaźników: *Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (CI 2)*, *Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie inne niż dotacje (CI 3)* i *Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe (CI 4)* może być większa niż 1, gdyż przedsiębiorstwo może uzyskać różnego rodzaju wsparcie.

✓ *Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe (CI 4)* – liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie, które nie wymaga bezpośredniego transferu finansowego (poradnictwo, doradztwo, konsultacje, inkubatory przedsiębiorczości, itd.). Venture capital jest uważany za wsparcie finansowe.

✓ *Liczba inwestycji zlokalizowanych na przygotowanych terenach inwestycyjnych* - Liczba przedsięwzięć inwestycyjnych, zlokalizowanych na terenach inwestycyjnych przygotowanych w ramach realizowanego projektu. Źródłem danych dla wskaźnika są informacje pozyskane od beneficjenta, obejmujące dokumenty potwierdzające planowaną lokalizację inwestycji na danym terenie tj. np. umowa kupna/sprzedaży/dzierżawy jednostki z przedsiębiorcami, wypis z rejestru gruntów, pozwolenie na budowę/użytkowanie.

✓ *Powierzchnia siedlisk wspieranych w celu uzyskania lepszego statusu ochrony (CI 23)* – Wskaźnik mierzy powierzchnię odrestaurowanych lub utworzonych obszarów, mających na celu poprawę stanu ochrony zagrożonych gatunków. Projekty mogą być realizowane zarówno w, jak i poza obszarami Natura 2000, w celu poprawy stanu ochrony określonych gatunków, siedlisk lub ekosystemów dla zachowania różnorodności biologicznej i możliwości świadczenia usług ekosystemowych. Siedlisko przyrodnicze – obszar lądowy lub wodny, naturalny, półnaturalny lub antropogeniczny, wyodrębniony w oparciu o cechy geograficzne, abiotyczne i biotyczne (art. 5 pkt 17 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody). Siedlisko

przyrodnicze będące przedmiotem zainteresowania Wspólnoty – siedlisko przyrodnicze, które na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej: a) jest zagrożone zanikiem w swoim naturalnym zasięgu lub b) ma niewielki zasięg naturalny w wyniku regresji lub z powodu ograniczonego obszaru występowania wynikającego z jego wewnętrznych, przyrodniczych właściwości, lub c) stanowi reprezentatywny przykład typowych cech regionu biogeograficznego występującego w państwach członkowskich Unii Europejskiej (art. 5 pkt 17a) ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody). Typy siedlisk przyrodniczych będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty zamieszczono w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000.

✓ *Liczba wybudowanych obiektów turystycznych i rekreacyjnych* – Wskaźnik mierzy liczbę wybudowanych obiektów turystycznych i rekreacyjnych w ramach realizacji projektu. Obiekt turystyczny, rekreacyjny – urządzenia obiektu lub siedziby instytucji służące świadczeniu usług i zaspokajaniu potrzeb związanych z turystyką, rekreacją i aktywnym wypoczynkiem. Budowa – wykonywanie obiektu budowlanego w określonym miejscu, a także odbudowa, rozbudowa, nadbudowa obiektu budowlanego (art. 3 pkt 6 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane). Obiekt – obiekt budowlany w rozumieniu prawa budowlanego. Obiekt budowlany – budynek, budowla bądź obiekt małej architektury, wraz z instalacjami zapewniającymi możliwość użytkowania obiektu zgodnie z jego przeznaczeniem, wzniesiony z użyciem wyrobów budowlanych. Budynek – obiekt budowlany trwale związany z gruntem, wydzielony z przestrzeni za pomocą przegród budowlanych oraz posiadający fundamenty i dach. Obiekt małej architektury – niewielkie obiekty, a w szczególności: a) kultu religijnego, jak: kapliczki, krzyże przydrożne, figury, b) posągi, wodotryski i inne obiekty architektury ogrodowej, c) użytkowe służące rekreacji codziennej i utrzymaniu porządku, jak: piaskownice, huśtawki, drabinki, śmietniki. Budowla – każdy obiekt budowlany niebędący budynkiem lub obiektem małej architektury. W ramach wskaźnika należy zliczyć liczbę obiektów budowlanych turystycznych i rekreacyjnych, które zostały wybudowane w wyniku realizacji projektu.

✓ *Liczba przebudowanych obiektów turystycznych i rekreacyjnych* – Wskaźnik mierzy liczbę przebudowanych obiektów turystycznych i rekreacyjnych w ramach realizacji projektu. Obiekt turystyczny, rekreacyjny – urządzenia obiektu lub siedziby instytucji służące świadczeniu usług i zaspokajaniu potrzeb związanych z turystyką, rekreacją i aktywnym wypoczynkiem. Przebudowa – wykonywanie robót budowlanych, w wyniku których następuje zmiana parametrów użytkowych lub technicznych istniejącego obiektu budowlanego, z wyjątkiem charakterystycznych parametrów, jak: kubatura, powierzchnia zabudowy, wysokość, długość, szerokość bądź liczba kondygnacji; w przypadku dróg są dopuszczalne zmiany charakterystycznych parametrów w zakresie niewymagającym zmiany granic pasa drogowego (art. 3 pkt 7a ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane). Obiekt – obiekt budowlany w rozumieniu prawa budowlanego. Obiekt budowlany – budynek, budowla bądź obiekt małej architektury, wraz z instalacjami zapewniającymi możliwość użytkowania obiektu

zgodnie z jego przeznaczeniem, wzniesiony z użyciem wyrobów budowlanych. Budynek – obiekt budowlany trwale związany z gruntem, wydzielony z przestrzeni za pomocą przegród budowlanych oraz posiadający fundamenty i dach. Obiekt małej architektury – niewielkie obiekty, a w szczególności: a) kultu religijnego, jak: kapliczki, krzyże przydrożne, figury, b) posągi, wodotryski i inne obiekty architektury ogrodowej, c) użytkowe służące rekreacji codziennej i utrzymaniu porządku, jak: piaskownice, huśtawki, drabinki, śmietniki. Budowla – każdy obiekt budowlany niebędący budynkiem lub obiektem małej architektury. W ramach wskaźnika należy zliczyć liczbę obiektów budowlanych turystycznych i rekreacyjnych, które zostały przebudowane w wyniku realizacji projektu.

Pojęcia pomocne w definiowaniu wskaźników :

Liczba obiektów zasobów kultury objętych wsparciem

Liczba wspartych obiektów dziedzictwa kulturowego

Liczba zabytków nieruchomości objętych wsparciem

Liczba zabytków ruchomych objętych wsparciem

✓ *Zasoby kultury* to instytucje kultury (m.in. muzea, galerie, teatry, filharmonie, biblioteki, centra kultury) i szkolnictwa artystycznego. W ramach wskaźnika ujęta zostanie liczba obiektów stanowiących zasoby kultury, które zostały wybudowane, rozbudowane, zmodernizowane lub wyposażone w wyniku dofinansowanej inwestycji.

✓ *Dobra kultury* to wytwory człowieka, a także wytwory natury, które posiadają wartości duchowe. Dobrem kultury jest każdy przedmiot ruchomy lub nieruchomy, dawny lub współczesny, mający znaczenie dla dziedzictwa i rozwoju kulturalnego ze względu na wartość historyczną, naukową lub artystyczną. Definicja obejmuje wytwory zarówno współczesne, jak i dawne, zarówno materialne (przedmioty), jak i niematerialne (teksty, melodie, opowieści, rytuały, gesty, zwyczaje) będące dziełem zarówno człowieka, jak i natury, jeśli tylko posiadają one wartości duchowe.

✓ *Dziedzictwo kulturowe* to ta część dawnych dóbr kultury (materialnych i niematerialnych), która uznana została za wartościową przez kolejne, następne pokolenia i dzięki temu dotrwała do chwili obecnej. Do dziedzictwa kulturowego zaliczymy zarówno budynki, które same mogą zawierać zainstalowaną sztukę (taką jak organy, witraże i freski), duże instalacje przemysłowe lub inne zabytkowe miejsca, książki, dokumenty, dzieła sztuki, ruchome maszyny, ubranie i inne artefakty, które są uważane za godne zachowania na przyszłość, jak również folklor, zachowanie języka, pomniki przyrody.

✓ *Zabytek* to nieruchomość lub rzecz ruchoma, jej część lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową (art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami), objęte formą ochrony zabytków, o której mowa w art. 7 ww. ustawy lub wpisane do gminnej ewidencji zabytków, o której mowa w art. 22 ust. 4 ww. ustawy.

✓ *Zabytek nieruchomy* to nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa powyżej. Zabytki nieruchome są w szczególności: a) krajobrazami kulturowymi, b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi, c) dziełami architektury i budownictwa, d) dziełami budownictwa obronnego, e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi, f) cmentarzami, g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni, h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji (art. 3 pkt 2 i art. 6 pkt 1.1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). W ramach wskaźnika wykazywana będzie liczba nieruchomych obiektów zabytkowych, objęte formą ochrony zabytków, o której mowa w art. 7 ww. ustawy lub wpisane do gminnej ewidencji zabytków, o której mowa w art. 22 ust. 4 ww. ustawy, które zostały zrewitalizowane, zachowane, zabezpieczone na wypadek zagrożeń, zrewaloryzowane, poddane konserwacji, renowacji, restauracji, a także adaptacji na cele kulturalne w ramach realizowanych projektów.

✓ *Zabytek ruchomy* to rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa powyżej. Zabytki ruchome są w szczególności: a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje, c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami, d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego, e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2012 r. poz. 642 i 908 oraz z 2013 r. poz. 829), f) instrumentami muzycznymi, g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi, h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji; (art. 3 pkt 3 i art. 6 pkt 1.2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, tekst jedn.). W ramach wskaźnika wykazywana będzie liczba zabytków ruchomych, objęte formą ochrony zabytków, o której mowa w art. 7 ww. ustawy lub wpisane do gminnej ewidencji zabytków, o której mowa w art. 22 ust. 4 ww. ustawy, które zostały zrewitalizowane, zachowane, zabezpieczone na wypadek zagrożeń, zdigitalizowane, zrewaloryzowane, poddane konserwacji, renowacji, restauracji.